

مطالعه انتقادی آرای مجتهد شبستری

فایم ترخان

www.ketab.ir

دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی

۴۲

پژوهش‌های فلسفه اسلامی
شماره شانزدهم

مطالعه انتقادی آرای مجتهد شبستری

به کوشش قاسم ترخان

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

ناشر: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

چاپ اول: ۱۴۰۲

شمارگان: ۱۰۰ نسخه

طراح جلد: رؤیانگاران

چاپ و صحافی: آرزو و هیدار

این اثر با حمایت «دبیرخانه» دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی» معاونت پژوهش حوزه‌های علمی و فرهنگی منتشر شده است.

سرشناسه: ترخان، قاسم، ۱۳۴۲.

عنوان و نام پدیدآور: مطالعه انتقادی آرای مجتهد شبستری / به کوشش: قاسم ترخان

مشخصات نشر: تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری: ۵۳۲ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۸-۵۹۰-۱

وضعیت فهرست‌نویسی: فبیبا.

یادداشت: کتابنامه. یادداشت: نمایه.

موضوع: مجتهد شبستری، محمد، ۱۳۱۵ — نقد و تفسیر — مقاله‌ها و خطابه‌ها.

موضوع: قرآن — بررسی و سناخت — مقاله‌ها و خطابه‌ها.

موضوع: Qur'an -- Surveys -- Addresses, essays, lectures

موضوع: دین پژوهی — مقاله‌ها و خطابه‌ها.

موضوع: Religion -- Research -- Addresses, essays, lectures

موضوع: هرمنوتیک — مقاله‌ها و خطابه‌ها.

موضوع: Hermeneutics-- Addresses, essays, lectures

موضوع: دین و سیاست — مقاله‌ها و خطابه‌ها.

موضوع: Religion and politics-- Addresses, essays, lectures

شناسه افزوده: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

شناسه افزوده: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، معاونت پژوهش. دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی.

رده‌بندی کنگره: BP ۵۵ /۳

رده‌بندی دیویی: ۳۹۷/۹۹۸

شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۵۲۴۱

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است.

دفتر مرکزی: تهران، خیابان شهید بهشتی، تقاطع بزرگراه

شهید مدرس، پلاک ۵۶، تلفن: ۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

فصلنامه کتاب، شماره ۱۶، زمستان ۱۳۹۸

فهرست

۱۷	پیشگفتار
۲۱	مقدمه
۲۹	فصل نخست: نقد آرای روش شناختی و هرمنوتیکی شبستری
۳۱	گفتار نخست: عدم انسجام در منظومه هرمنوتیکی
۳۸	۱- هرمنوتیک روشی، روش شناختی و فلسفی و مسئله اصلی
۴۱	۲- تفاوت‌های هرمنوتیک روش شناختی و هرمنوتیک فلسفی در مبانی فهم
۴۴	۳- تهافت‌های موجود در منظومه هرمنوتیکی مجتهدشبه‌شتری
۴۵	۱-۳ انسان‌شناسی و امکان شناخت مراد مؤلف
۴۶	۲-۳ جایگاه تفسیر
۴۹	۳-۳ معناشناسی
۵۱	۴-۳ تأثیر فهم‌شناسی ناهمگون
۵۴	۴- علت اقتباس‌های نامتجانس هرمنوتیکی مجتهدشبه‌شتری
۶۱	گفتار دوم: گستره علم اصول و اجتهاد فقهی
۶۲	۱- خلاصه دیدگاه مجتهدشبه‌شتری
۶۴	۲- نقد دیدگاه مجتهدشبه‌شتری
۶۵	۱-۲ نکاتی درباره نظریه فلسفی کلامی پشتیبان نظریه اجتهاد فقهی

- الف) عدم خلو واقعه از حکم ۶۵
- ب) امکان خلو واقعه از حکم و وقوع آن ۶۸
- ۲-۲) نتیجه‌گیری‌های نادرست از نظریه پشتیبان نظریه فقهی ۷۱
- الف) عدم انحصار منابع اجتهاد فقهی به کتاب و سنت ۷۱
- ب) عدم اختصاص مسائل نوپدید به بعد از دوره رنسانس ۷۲
- ج) خلط بین حکم شرعی و مرحله اجرای حکم شرعی ۷۳
- د) گستردگی قلمرو فقه با تشریح حق صدور احکام حکومتی به وسیله حاکم شرعی ۷۳
- ه) خلط بین روش‌شناسی احکام حکومتی و روش‌شناسی احکام شرعی ۷۵
- و) غنای منابع اجتهاد فقهی برای پاسخگویی به تمام مسائل نوپدید ۷۷
- ز) رویکرد هرمنوتیک عقلایی به معنای نابودی فقه و اجتهاد ۷۹
- گفتار سوم: مغالطه‌های در فهم دین ۸۵
- ۱- تعمیم ناصواب ۸۷
- ۱-۱) تعمیم عدم جزمیت در برهان از معرفت‌ها به تمام معارف ۸۷
- الف) بررسی وجه مغالطی ۸۸
- ب) پیامد ادعای عدم جزمیت مطلق ۸۸
- ۱-۲) تعمیم نمادین دانستن زبان دین و قرآن کریم به تمام گزاره‌های آن ۸۹
- الف) بررسی وجه مغالطی ۸۹
- ب) ادله‌ای در رد نمادین‌انگاری زبان دین و قرآن ۹۱
- ۱-۳) تعمیم حکم برخی از سطوح معرفتی به تمام سطوح ۹۳
- الف) بررسی وجه مغالطی ۹۴
- ب) دلیل بطلان این قسم از تعمیم ۹۴
- ۱-۴) تعمیم تأثیر پیش‌دانسته‌ها و... بر فهم دین ۹۴
- الف) بررسی وجه مغالطی ۹۵
- ب) پیامدهای باور به تأثیر اطلاقی پیش‌دانسته‌ها بر فهم متون دینی ۹۵
- ۱-۵) تعمیم یک بُعد از دین و نیاز بشری به تمام بُعدها ۹۷
- ۱-۶) تعمیم عرضی بودن برخی از اوامر و نواهی دین به تمام آن ۹۷
- ۲- تناقض‌گویی ۹۸
- ۲-۱) تناقض‌گویی در دفاع از رویکرد هرمنوتیک فلسفی در فهم متون دینی ۹۸

- ۱۰۱ (ب) پیامدهای رویکرد هرمنوتیکی فلسفی در فهم دین
- ۱۰۱ (۲-۲) تناقض گویی درباره صفات روحی پیامبر اکرم ﷺ
- ۱۰۲ (۲-۳) تناقض گویی در التزام همزمان به اسلام و حقوق بشر غربی
- ۱۰۲ (۲-۴) تناقض گویی در محور دانستن متن یا گوینده
- ۱۰۳ (۲-۵) تناقض در ارائه نظریه قرآنی، متناقض با خود قرآن کریم
- ۱۰۶ ۳- ادعای فربه، اما بدون دلیل
- ۱۰۶ (۳-۱) محوریت تجربه دینی در دین داری
- ۱۰۷ الف) بررسی و انکشاف وجه مغالطی
- ۱۰۸ (ب) پیامدهای باطل سخنان مجتهد شبستری
- ۱۰۹ (۳-۲) پدیدارشناسی تاریخی، تنها روش مقبول در دین شناسی
- ۱۱۰ الف) بررسی وجه مغالطی
- ۱۱۱ (ب) پیامدهای پذیرش سخن مجتهد شبستری
- ۱۱۲ ۴- انکار امور مسلم و حتمی بدون دلیل
- ۱۱۳ ۵- همگن قرار دادن امور نامرتب (جهش ناموزون)
- ۱۱۴ ۶- برداشت گزینشی از متون
- ۱۱۹ **فصل دوم: نقد آرای دین شناختی شبستری**
- ۱۲۱ گفتار نخست: رویکرد فرهنگی-زبانی به الهیات
- ۱۲۳ ۱- دیدگاه مجتهد شبستری
- ۱۲۴ ۲- زمینه‌های شکل‌گیری رویکرد فرهنگی-زبانی به الهیات
- ۱۲۷ (۲-۱) رویکرد تجربی-تفسیری
- ۱۲۹ (۲-۲) رویکرد فرهنگی-زبانی
- ۱۳۰ ۳- نقد و ارزیابی
- ۱۳۱ (۳-۱) مشکل ناواقع‌گرایی
- ۱۳۳ (۳-۲) مشکل نسبی‌گرایی
- ۱۳۷ گفتار دوم: عوامل ازخودیگانگی زبان دین و معنویت
- ۱۴۰ ۱- تک‌گویی و در نظر نگرفتن دیگران
- ۱۴۴ ۲- پافشاری بر شکل، زیبایی ظاهری و مقدسات
- ۱۵۰ ۳- ازخودیگانگی و پافشاری بر باورها
- ۱۵۵ ۴- تجاری‌سازی محصولات دینی

- ۱۵۷ ۵- قطع ارتباط با گذشته
- ۱۷۱ گفتار سوم: گوهر و صدف دین
- ۱۷۴ ۱- چستی ذاتی از دید مجتهدشبه‌ستری
- ۱۷۶ ۲- ذاتی دین یا مقصود بالذات در برابر مقصود بالعرض
- ۱۷۸ بررسی‌ها و ملاحظه‌ها
- ۱۷۸ الف) مدعای بدون دلیل
- ۱۷۹ ب) پدیدارشناسی و لزوم گذشت تاریخ
- ۱۷۹ ج) ملاک حجیت توحید به‌عنوان مقصود بالذات دین
- ۱۸۰ د) رابطه مقصود بالذات و ذاتی دین
- ۱۸۱ هـ) منطوق رسیدن از مقصود بالذات به ذاتی
- ۱۸۲ و) تلازم گوهر و صدف دین
- ۱۸۲ ۳- ذاتی به معنای تجربه دینی
- ۱۸۴ بررسی‌ها و ملاحظه‌ها
- ۱۸۴ الف) فروکاستن دین به تجربه دینی
- ۱۸۵ ب) ملاک صدق تجربه دینی
- ۱۸۶ ج) ملاک حجیت تجربه دینی پیامبر در حق مؤمنان
- ۱۸۶ د) رابطه شریعت و تجربه دینی
- ۱۸۷ هـ) رابطه ایمان و عمل
- ۱۹۱ گفتار چهارم: درنگی در مسئله عصمت پیامبر اکرم
- ۱۹۲ ۱- عصمت پیشوایان دینی علیهم‌السلام در نگاه مجتهدشبه‌ستری
- ۱۹۳ الف) اثرپذیری بحث عصمت از متون دینی نه فرهنگ مسیحی
- ۱۹۴ ب) مقتضای مبانی مجتهدشبه‌ستری
- ۱۹۸ ۲- ادله مجتهدشبه‌ستری
- ۱۹۸ ۱-۲) استناد به دلایل نقلی (آیات و روایات)
- ۲۰۰ الف) دلالت نکردن آیات بر مدعای مجتهدشبه‌ستری
- ۲۰۱ ب) نبوت وجه امتیاز پیامبر از انسان‌های معمولی
- ۲۰۱ ج) عدم دلالت روایات بر مدعای مجتهدشبه‌ستری
- ۲۰۱ د) نقض غرض با انحصار عصمت در دعوت اصلی

- ۲۰۶ الف) توجه به جنبه ذی‌المقدمی و ذاتی استغفار
- ۲۰۷ ب) استغفار برای امت
- ۲۰۸ ج) استغفار از قصور ذاتی خود و نقصان ذاتی عمل
- ۲۰۸ د) استغفار از گناه شأنی
- ۲۱۲-۲ استناد به ناکافی بودن دلایل فلسفی و کلامی
- ۲۱۳ الف) غرض از نبوت و عدم محدودیت دانش پیامبر
- ۲۱۵ ب) کمال وجودی و گستره دانش پیامبر
- ۲۱۵ ج) متون دینی و قلمرو دانش پیامبر
- ۲۲۳ فصل سوم: نقد آرای وحی - قرآن شناختی**
- ۲۲۵ گفتار نخست: گریز از متن مقدس
- ۲۲۷ ۱- تحلیل غایی سخن مجتهدشبه‌ستری
- ۲۲۹ ۱-۱) فرایند خودبنیادی اندیشه در مسیحیت
- ۲۳۰ ۱-۲) تفسیر متناوب مجتهدشبه‌ستری از وحی
- ۲۳۲ ۱-۳) دوراه‌حل
- ۲۳۴ ۱-۴) نقد مؤمنانه
- ۲۳۷ ۲- تحلیل محتوایی سخن مجتهدشبه‌ستری
- ۲۳۸ ۲-۱) تحلیل دیدگاه ابن عربی
- ۲۴۰ ۲-۲) پاسخ به اشکال‌ها
- ۲۴۰ الف) اشکال نخست: معیار بودن معجزه
- ۲۴۲ ب) اشکال دوم: انتساب حوادث به خداوند متعال
- ۲۴۳ ج) اشکال سوم: معجزه و تصدیق نبی
- ۲۴۶ ۲-۳) نقد چند نکته
- ۲۴۶ الف) اصالت عبارت
- ۲۴۶ ب) به کلی دیگر / دیگر بودگی
- ۲۴۹ ج) اعتبار فی‌نفسه وحی
- ۲۵۱ د) استمرار وحی خاتم
- ۲۵۲ ه) ارزش بهره معرفتی وحی
- ۲۵۵ گفتار دوم: بشری‌انگاری قرآن کریم براساس نگره افعال گفتاری
- ۲۵۶ ۱- بیان مسئله

- ۲- نگره افعال گفتاری ۲۵۷
- ۳- بنیادهای افعال گفتاری و دلالت‌های قرآن‌شناختی آن ۲۵۹
- ۳-۱ اصل بیان‌پذیری (Expressibility) ۲۵۹
- ۳-۲ معنا تابع قصد و قرارداد ۲۶۱
- ۳-۳ چندگونگی افعال گفتاری ۲۶۴
- ۳-۴ معنا فعل مضمون در گفتار ۲۶۵
- ۳-۵ قاعده‌مندی و واقعیت نهادی (Institutional facts) ۲۶۷
- ۴- وجه دیالوگی معنا ۲۶۸
- گفتار سوم: مروری انتقادی بر قرآن‌شناسی مجتهد شبستری ۲۷۳
- ۱- قرابت رویکرد دین‌شناسانه مجتهد شبستری با جریان الهیات لیبرال ۲۷۵
- ۲- گام‌های سه‌گانه پژوهش مجتهد شبستری ۲۷۶
- ۳- گام اول: چالش با مفهوم سنت از وحی ۲۷۷
- ۳-۱ استدلال شبستری به عدم امکان تحقق فهم بین‌الذهانی ۲۷۸
- الف) متفاوت بودن وحی و نقل وحی در تفکر شبستری ۲۷۹
- ب) معنای صحیح خطاب الهی به آحاد انسانی ۲۷۹
- ج) انتظار نابجا در اثبات بین‌الذهانی ۲۸۰
- ۳-۲ استدلال شبستری به ادله دررون‌دینی ۲۸۱
- الف) عدم توقف استدلال به قرآن بر بشری دانستن آن ۲۸۳
- ب) عنایت به وجه زبانی در حادثه وحی ۲۸۴
- ۴- گام دوم: قرآن به مثابه قرأت نبوی از جهان، تاریخ و جامعه ۲۸۵
- ۴-۱ روایت‌گری زبان قرآن ۲۸۵
- الف) خلط بین بودن و به نظر رسیدن ۲۸۸
- ب) بی‌وجه‌یون استقامت و جان‌فشانی در راه توحید ۲۹۰
- ۴-۲ استناد به ادله قرآنی ۲۹۰
- گفتار چهارم: وحی از چشم‌انداز زبانی و هرمنوتیکی ۲۹۵
- ۱- ادعاهای سه‌گانه ۲۹۷
- ۱-۱ تصویر قرآنی از وحی ۲۹۸
- ۱-۲ نسبت وحی گفتاری با سایر اجزاء و مراحل شکل‌گیری قرآن کریم ۳۰۳

۳۰۸	۲- نقد ادعاها
۳۰۸	۲-۱) تحویل‌گرایی
۳۰۹	۲-۲) لفظ و معنای قرآن کریم
۳۱۰	۲-۳) واقع‌گرایی یا پدیدارشناسی
۳۱۵	۲-۴) ناهمخوانی نگاه هرمنوتیکی با افعال گفتاری
۳۱۶	۲-۵) انسان‌بودن‌گوینده و فلسفه زبان
۳۱۹	۲-۶) برداشت‌ها از هرمنوتیک فلسفی
۳۲۰	۲-۷) فروکاهش روایت‌های قرآن به یک روایت
۳۲۲	۲-۸) استعاره مفهومی
۳۲۴	۲-۹) پدیدارشناسی متن
۳۲۹	گفتار پنجم: ناواقع‌نمایی زبان قرآن
۳۳۰	۱- مفهوم شناسی
۳۳۱	۲- شبستری، از تردید تا نفی واقع‌نمایی زبان قرآن
۳۳۱	۲-۱) تردید در واقع‌نمایی زبان قرآن در نوشته‌های اولیه
۳۳۲	ارزیابی
۳۳۳	۲-۲) غیرواقع‌نمایی زبان قرآن، لازمه زبان معاصرین
۳۳۴	ارزیابی
۳۳۴	۲-۳) نفی آسمانی بودن قرآن
۳۳۵	ارزیابی
۳۳۷	۲-۴) تصریح به غیرواقع‌نمایی قرآن در سال‌های اخیر
۳۳۸	ارزیابی
۳۴۰	۳- ادله معرفت‌بخشی گزاره‌های قرآنی
۳۴۰	۳-۱) ادله برون‌متنی
۳۴۰	الف) رابطه گزاره‌های قرآنی و واقعیات خارجی
۳۴۳	ب) ادله دیگر
۳۴۳	۳-۲) شواهد درون‌متنی
۳۴۴	۳-۳) اصل معرفت‌بخشی در محاورات عقلا و کاریست آن در قرآن
۳۴۶	قرآن و دروغ مصلحتی
۳۴۹	۴- ادله معرفت‌بخشی داستان‌ها و گزاره‌های تاریخی قرآن

- ۳۴۹ (۴-۱) کشف بنای شارع.
- ۳۵۰ (۴-۲) شواهد درون دینی بر معرفت بخشی داستان های قرآن.
- ۳۵۵ گفتار ششم: ناواقع گرایی زبان شناختی.
- ۳۵۶ ۱- تبیین دیدگاه مجتهد شبستری
- ۳۵۷ (۱-۱) چیستی وحی
- ۳۵۹ (۱-۲) کیستی گوینده قرآن
- ۳۶۰ (۱-۳) درونمایه و سبک ادبی قرآن.
- ۳۶۱ ۲- نقد و بررسی
- ۳۶۱ (۲-۱) چیستی وحی
- ۳۶۲ الف) اثرگذاری ناظر به ظرفیت مخاطب و عدم مانع
- ۳۶۳ ب) تقابل وحی الهی به امری نسبی و شخصی
- ۳۶۳ ج) واقعیت فی نفسه وحی در کلام ابن عربی
- ۳۶۴ (۲-۲) کیستی گوینده قرآن
- ۳۶۴ الف) شرایط و ملاک های به کارگیری زبان
- ۳۶۵ ب) پیش فرض های معنایی و تأثیر آن ها در فهم
- ۳۶۶ ج) درک دینداران از زبان دین به عنوان بیانگر حقایق خارجی
- ۳۶۷ د) مفاهیم مشترک میان بازی های زبانی مختلف
- ۳۶۷ هـ) بازی زبانی و پیش فرض ها
- ۳۶۷ و) ملاک شناخت مقدمات و مقومات صحیح از سقیم
- ۳۶۸ ز) قرآن و فهم همگانی
- ۳۶۹ ح) علت حضور الفاظ و معانی متعارف بشری در قرآن
- ۳۶۹ (۲-۳) درونمایه و سبک ادبی قرآن
- ۳۷۰ الف) عدم امکان روایت دانستن کل محتوای قرآن
- ۳۷۱ ب) اسلوب ویژه فرابشری قرآن
- ۳۷۲ ج) ابهام در نسبت فهم تخیلی به محتوای قرآن
- ۳۷۳ د) آیه به معنای نشانه شناختی نه پدیدار شناختی
- ۳۷۳ هـ) زبان قرآن و استعاره
- ۳۷۵ و) تقابل تبیین روایت گرا با لسان رسول و قرآن

- ۳۷۶ (ح) نسبت‌گرایی فراگیر لازمهٔ ناواقع‌گرایی
- ۳۸۱ گفتار هفتم: انکار نزول دین و حیانی
- ۳۸۲ ۱- دوره‌های فکری شبستری در نواندیشی دینی
- ۳۸۳ (۱-۱) دورهٔ نخست: تحلیل هرمنوتیکی متون دینی
- ۳۸۵ (۱-۲) دورهٔ دوم: قرآن به‌مثابهٔ قرائت توحیدی نبی از جهان در پرتو وحی الهی
- ۳۸۶ (۱-۳) دورهٔ سوم: انکار نزول دین و حیانی بر پیامبر
- ۳۸۶ ۲- تبیین دیدگاه شبستری در انکار نزول دین و حیانی
- ۳۹۰ ۳- نقد دیدگاه شبستری انکار نزول دین و حیانی
- ۳۹۰ (۳-۱) نبوت و رسالت پیامبران در نظام اندیشهٔ قرآن
- ۳۹۳ (۳-۲) دلایل و شواهد نزول دین از سوی خداوند متعال
- ۳۹۴ الف) دستهٔ نخست: آیات دال بر ضرورت ارسال پیامبران
- ۳۹۵ ب) دستهٔ دوم: آیات دال بر نقش خداوند در تشریح دین
- ۳۹۷ ج) دستهٔ سوم: آیات حاکی از نزول کتاب از سوی خداوند
- ۴۰۱ **فصل چهارم: نقد آرای سنیایی مجتهد شبستری**
- ۴۰۳ گفتار نخست: مبنای انسان-جامعه‌شناختی سنیایی شبستری
- ۴۰۵ ۱- مبنای انسان‌شناختی
- ۴۰۷ بررسی‌ها و ملاحظات
- ۴۰۸ (۱-۱) چستی فطرت انسانی
- ۴۰۸ (۱-۲) تحویل انسان به بخشی از ذاتیات
- ۴۰۹ (۱-۳) ویژگی‌های متضاد درونی انسان
- ۴۱۰ (۱-۴) هویت ناپاک و شرور انسان
- ۴۱۲ ۲- مبنای جامعه‌شناختی
- ۴۱۳ بررسی‌ها و ملاحظات
- ۴۱۴ (۲-۱) عدم تلازم اعتباری بودن جامعه و قراردادگرایی
- ۴۱۷ (۲-۲) اسلام و حاکمیت اجتماعی (دموکراسی اسلامی)
- ۴۱۹ (۲-۳) قراردادگرایی و لوازم آن
- ۴۲۱ (۲-۴) جامعهٔ آرمانی و ایدئالیسم
- ۴۲۷ گفتار دوم: اسلام و حقوق بشر
- ۴۲۹ ۱- گزارشی اجمالی از دیدگاه مجتهد شبستری در باره حقوق بشر

- ۲- پیش فرض های مجتهد شبستری ۴۳۱
- ۲-۱) کنار گذاشتن دین به دلیل تفسیرپذیری گوناگون ۴۳۱
- الف) فقدان تفسیر واحد مشترک از حقوق بشر غربی ۴۳۲
- ب) ناسازگاری قرائت واحد از حقوق بشر با مبنای هرمنوتیکی مجتهد شبستری ۴۳۶
- ج) تفاوت معنای عدالت و آزادی در اسلام و حقوق بشر ۴۳۷
- ۲-۲) یکسان انگاری مبنای نظری داعش با مبنای الهی دانان و فقیهان اسلامی (تشیع) ۴۳۹
- ۲-۳) ناسازگاری حقوق بشر با انتساب به خداوند متعال ۴۴۱
- ۲-۴) اجماع جهانی معیار ممکن و مناسب ۴۴۴
- ۲-۵) بالندگی اسلام در گرو به رسمیت شناختن حقوق بشر ۴۴۵
- گفتار سوم: بررسی مقوله عدالت، سیاست و حکومت ۴۵۱
- ۱- عدالت در اندیشه سیاسی شبستری ۴۵۲
- ۱-۱) تغییر مضامین و روش های استقرار عدالت نه مفهوم عدالت ۴۵۶
- ۱-۲) تغییر حاکم یا زیرساخت های حکومتی ۴۵۶
- ۱-۳) نسبیّت عدالت و چالش ها ۴۵۸
- الف) بررسی مبانی نسبیّت گرایی در حوزه عدالت ۴۵۹
- ب) تهافت نسبیّت عدالت و حسن ذاتی عدالت ۴۶۰
- ۱-۴) مناسبات فقه و حکومت ۴۶۰
- ۲- سیاست و حکومت ۴۶۲
- ۲-۱) تعریف سیاست ۴۶۶
- ۲-۲) مرجع تشخیص سازگاری نظام حکومتی و دین ۴۶۷
- ۲-۳) هویت دین؛ اثبات ولایت الله و سلب ولایت طاغوت ۴۶۸
- ۲-۴) روش شناسی کشف قلمرو دین ۴۶۹
- ۲-۵) شکل عبودیت و لزوم زندگی عبد بر اساس اراده تشریعی خدا ۴۷۰
- خاتمه ۴۷۳
- ۱- نقد آرای روش شناختی و هرمنوتیکی شبستری ۴۷۵
- ۱-۱) تلقی نادرست از هرمنوتیک روش شناختی ۴۷۵
- ۱-۲) اقتباس های غیرقنی از سه نوع هرمنوتیک ۴۷۵
- ۱-۳) تلقی ناصحیح از علم اصول و اجتهاد فقهی ۴۷۶

۴۷۹	۲- نقد آرای دین‌شناختی شبستری
۴۷۹	۲-۱) اثرپذیری از رویکردهای نسبی‌انگار و ناواقع‌گرا در مباحث الهیاتی
۴۸۰	۲-۲) مواجهه عوامل ازخودبیگانگی زبان دینی با ابهام جدی
۴۸۲	۲-۳) ذاتی و عرضی دین در هاله‌ای از ابهام
۴۸۳	۲-۴) ادعا و دلایل نادرست در مسئله عصمت و علم پیامبر ﷺ و امامان علیهم‌السلام
۴۸۵	۳- نقد آرای وحی-قرآن‌شناختی شبستری
۴۸۵	۳-۱) تعریف ناصحیح از وحی و ویژگی‌های سخن خداوند
۴۸۶	۳-۲) سازگاری نگره افعال گفتاری با الاهی بودن لفظ و معنای قرآن
۴۸۸	۳-۳) نظریه قرائت نبوی از جهان، ادعایی بدون دلیل
۴۸۸	الف) مشکل ناواقع‌گرایی
۴۹۰	ب) خلط‌های متعدد شبستری
۴۹۲	۳-۴) انکار نزول دین و حیانی ناسازگار با آیات فراوانی از قرآن
۴۹۳	۴- نقد آرای سیاسی شبستری
۴۹۳	۴-۱) تأثیر از مبانی تفکر غرب در مبانی انسان‌جامعه‌شناسانه
۴۹۴	۴-۲) ایتنای حقوق بشر بر بنیادی عقل‌نویس و سکولار
۴۹۶	۴-۳) تلقی‌های نادرست شبستری در باب حکومت و ولایت فقیه
۴۹۹	فهرست آیات
۵۰۷	فهرست روایات و ادعیه
۵۰۹	اعلام
۵۱۵	اصطلاحات

پیشگفتار

در پرتو پیروزی انقلاب اسلامی ایران، بار دیگر تعالیم متعالی و مترقی اسلام، به عنوان معارف نجات بخش برای عرصه حیات انسان معاصر ظاهر گردید. تجدید حیات اسلام، از سویی سبب پایداری و خودباوری ملت های مسلمان شد، از دیگر سو باعث نمایان شدن سنت های مسلك ها و مكاتب بشر ساخته و نظام های مبتنی بر آن ها در میان دیگر ملل گشت.

ضرورت بسط دادن تحقیق و مطالعه متقن و منسجم، نظریه پردازی و نوآوری در زمینه مبانی معارف دینی و نظامات اجتماعی مبتنی بر آن، و ضرورت پرداختن عالمانه و روزآمد به «حوادث واقعه فکری»، به فراخور شرایط کنونی و درخور این رستخیز رهایی بخش، و نیز لزوم آسیب شناسی فرهنگ ملی، دفاع کردن درست و دقیق از دین و زدودن پیرایه های موهوم و موهون از ساحت قدسی آن و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری اقشار تحصیل کرده و نسل جوان کشور، تأسیس نهاد علمی پژوهشی ممحض و کارآمدی را فرض می نمود. به اقتضای ضرورت های پیش گفته، حسب الامر رهبر فرهیخته انقلاب اسلامی آیت الله العظمی خامنه ای (مدظله العالی) و با تلاش و تدبیر